

Dopisi in novice.

Iz državnega zbora. »S. N.« 26. aprila je bila na vrsti posvetovanja točka »Ljudske šole« (učiteljska izobraževališča itd.). Poslanec Kovalski se je pritoževal, da je premalo rusinskih učilnic ter je stavil resolucijo, naj vlada v Lvovu, Samboru in Stanislavovem osnuje učiteljska odgojevališča z rusinskim učnim jezikom, na drugih enakih zavodih pa naj se nekateri predmetje rusinski uče in tudi na Galiskem naj bodo komisije za preskušnje učiteljev. Ta resolucija se je oddala budgetnemu odseku.

Poslanec Fux je očital Rusinom, da ti v važnih vprašanih glasujejo z desnico, zato da jih nehče podpirati levica. Potem je govoril veliko o »zaslugah«, katere si je ustavoverna stranka pridobila na šolskem polju; o »napadanju« duhovenstva na ljudsko šolo; o »nazadnjaštvu« naučnega ministra, katerega ustavoverci ne prištevajo k svojim pristašem. Vsi so nazadnjaki, vsi sovražniki šole in ljudstvenega nabiranja, samo — ustavoverci je še čujavo.

Knez Alojzi Liechtenstein, ki je o svojem času stavil predlog gledé revizije šolskih zakonov, a je potem ta predlog oporekel, je naravnost povedal, na čem boleha zdanja ljudska šola; ona je 1. predraga, 2. ne izpolnjuje svojega smotra vsled brezverskega značaja; 3. néma zadostnega poročstva za jezikovno ravnopravnost. Prvo točko je dokazal s številkami. Da je tako draga, to je čisto naravno; kajti deželni šolski svet se ne briga za deželni zastop, na pritožbe se ne ozira, a najmenj pa odgovarjajo okrajni šolski sveti potrebam šolskim. Govorec o drugej točki je dejal, da mora ljudska šola dajati otrokom zdrave hrane, učiti se morajo to, kar bodo kasneje res potrebovali. Zdanja ljudska šola pa uči stvari, ki tja ne spadajo, katerih otrok ne bode nigdar potreboval, a skrčile so se zato ure za veronauk. Gledé jezikovne ravnopravnosti je dejal, da bi moral uže zakon določiti to, da bi bil deželni šolski svet nepristransk v narodnem oziru. Spleh se pa iz dačnega denarja mnogo več skrbi za nemške šole. »Ako je mogoče, da se na učiteljskih izobraževališčih v Ljubljani in Mariboru poučuje nemški, tako, da se Slovenci celo svojega materinega jezika ne morejo učiti, ako se je uvedla nepristojnost, da se učenke z graškega učiteljskega izobraževališča predstavljajo mej Slovence, da si o deželnem jeziku némajo ni pojma, to razumem, zakaj da Slovenci tožijo o zatiranju. Nemci so dosti močni, da morejo pravično ravnati sè svojimi slovanskimi sodržavljani. Šolske zakone morajo revidirati konservativci in liberalci skupaj. Liberalci so bili pri stvarjenju šolskih zakonov prejednostranski.«

Naučni minister baron Conrad je tožil ustavoverce in zatrjeval, da bode hodil po poti, kateri je gléde šolstva označen v prestolnem govoru: gojenje duševnih interesov. To gojenje pa je tudi uže označeno: izverševati se mora kolikor mogoče na podlogi uže obstoječega, to obstoječe pa zboljšati in prenarediti tam, kjer je potreba, kar se pa mora itak zgoditi večinom samo postavnim potom. Prenarejalo pa se ne bode načelo zdanje šole. Naučni minister se hoče naslanjati pri vsem samo na svoja izkustva in opazovanja. »Kjer gre za narodna vprašanja ali jezikovno ravnopravnost in učne predmete, ravnal bodem samo s tega stališča. Sicer pa, gospoda, se ne čudim očitovanjem, ki so letela s te (leve) strani proti naučnemu resortu in proti meni, saj ravno ta stran v teku zadnjih let nij opustila nobene prilike, kjer je šlo za očitanje.«

Dr. Vošnjak stavi k svojej resoluciji, s katero se vlada pozivlje, da uvede na učiteljskih izobraževališčih za učitelje in učiteljice v Ljubljani in

Mariboru slovenski jezik kot učni jezik, še dostavni predlog: »... a skrbi naj (vlada) tudi, da si učiteljski pripravniki popolnem prisvoje nemški jezik in sicer s predavanjem predmetov v tem jeziku.«

Hoffer je slavil dozdanje ustavoverno delo na šolskem polji; polemizoval je z naučnim ministrom, ker je le-ta naglašal, da mora biti odgoja otrok v ljudskih šolah versko-nravnna. Dejal je, da veronauka se ne more v šolskem zakonu šteti mej občno potrebne predmete, ker je tudi brezverskih staršev, dakle tudi brezverskih otrok.

Grof Harrach se je pritoževal, da so na Koroškem v čisto slovenskih okrajih samo nemške ljudske šole z nemškim učnim jezikom, — celo veronauk uči se nemški! Vlada bi storila pravično, ako to odpravi. Isto tako je v Brnu, kjer je jedna sama slovanska ljudska šola, privatna. Zagovarjal in branil je češke delavce na Dunaji in njih otroke, ki naj bi vsaj prvi pouk dobivali v češkem jeziku, da ne bi sedeli v šoli tako kakor mutasti kreteni, dokler se ne navadijo nemščine. V Istri Slovenci nemajo svojih šol, tudi tem se morajo dati. Isto tako se mora učiteljsko izobraževališče v Kopru po členu 19. državnih osnovnih zakonov precsnovati, v Gorici pa naj se napravi na učiteljskem izobraževališči hrvatski oddelek.

Poslanec Moro je odgovarjal na Harrachovo očitjanje, da slovenski Korošci nemajo svojih šol, da imajo take, kakoršne si žele sami. (? Ur.)

Specijalni poročevalec Jireček je priporočal dr. Vošnjaka dostavek k njegovej resoluciji, rekoč, da, ako bi bil dr. Vošnjak ta svoj predlog stavil v budgetnem odseku, bil bi tam tudi gotovo sprjet.

Glasovalo se je o dr. Vošnjakovej resoluciji in njegovem dostavnem predlogu. Zbornica je sprejela resolucijo in pristavek.

Potem se je pričela debata o doneskiah za ljudske in meščanske šole. 27. aprila so se odpravili zadnji postavki naučnega ministerstva. Poslanec Weber je navajal, kako da je s Slovani ravnal prejšnji naučni minister. Heilsberg pa je tožil, da imajo v Avstriji naj slabše stanje Nemci: kateri se bodo naposled vendar naveličali trpeti. — (Kaj mislite, ali g. H. verjame sam to?)

Iz Maribora. (Ponemčevanje na stroške Slovencev.) V Radvanji pri Mariboru so omislili 2razredno ljudsko šolo, ki je prava mašina ponemčevalnica. Učitelj v njej je rojen Slovenec, g. Jaeger, a veren ponemčevalec. Otrók zahaja tje kakih 70, kojih so samo 3 nemški, vsi drugi so Slovenci. Vkljub temu se podučuje vse nemški. Slovenskih črk še otroci niti ne poznajo. Uspehi so žalostni, ker otroci naposled ne znajo ničesar prav, ne nemški, ne slovenski. Katekizem se more le ustmeno razlagati, ker otroci slovenski brati ne vedó, nemški pa ne razumejo. Inšpektor g. Robič je grajal izključivno nemški podučni jezik, toda učitelj je se izgovarjal: »ich muss«. Ta »muss« ali »moram« pa tiči pri slovanožreih v Mariboru. Kajti, ko so slovenski poslanci pri visokem ministerstvu se pritožili, dregnolo je se bržčas v Gradec, potem v Maribor in naposled v Radvanje — brezuspešno. Mariborski okrajni šolski svet imel je namreč zarad tega sejo. Ljudje, ki o šolstvu kaj razumejo: g. inšpektor Robič, č. g. katehet Hrzič in učitelj g. Srnec bili so za to, da bodi v Radvanjski šoli podučni jezik slovenščina z ozirom na nemščino. To je pametno. Ali nemškutarji pod vodstvom dr. Duchatscha itd. so naposled sklenili: podučni jezik bodi nemščina, in le v I. razredu naj se ozira na slovenščino. Ovi sklep najavil se je krajnemu šolskemu svétu v Radvanji, prav za prav gosp. Wretzelnu. Temu je pa še ta sklep bil — preveč. Obletel je vse posestniike ter jih pripravil v to, da so podpisali, naj se izključivno nemški podučuje. Nadle-

goval je tudi takšne starše, kateri, kakor on, nimajo nobene dece. V seji krajnega šl. sveta so potem vsi nemškutarji sklenili, da ostane vse pri nemščini. Edini č. g. katehet Borsečnik je ugovarjal in v zapisnik dal protest zoper nemški podučni jezik pri slovenskih otrocih, dokler bo ova šola veljala kot javna učilnica ter jeni učitelj plačo dobival iz deželne blagajnice, kamor tudi Slovenci vplačujejo 42% debele deželске doklade. Tako je prav! Šola v Radvanji bodi slovenska tako, da se bodo otroci kakor drugih predmetov tudi nemški naučili na podlagi slovenskega podučnega jezika, ali se pa naj proglasi za privatno šolo, katero naj Radvančjanji sami plačujejo, ako uže res po sili hočejo v nemško kožo vlesti. Tako piše »Sl. G.« — (Prašamo pa, ali ni takih šol še več po Koroškem, kakor po Štajarskem, kjer se slovenski otroci še slovenski brati ne učé?)

Iz seje c. k. dež. šol. sveta dně 7. maja 1880.

Predseduje c. k. deželni predsednik za Kranjsko, navzočih je 9 članov. Gospod deželni predsednik pozdravlja sočlane dež. šol. sveta, rekoč, da se bode imel posvetovati v imenitnih vprašanjih, zatečuje pa, deželni šolski svet bode vstajoče razmere, potrebo in pravo prebivalstva na tanko povdarjal in preskuševal in popolnoma nepristransko stavil svoje nasvete najvišji šolski oblasti.

Na dnevnem redu je bilo:

Pritožila se je krajna občina zoper razsodbo okrajnega šl. sveta, kar se tiče doneska k šolski zgradi, — stvar je bila razrešena.

Ravnateljstvo c. k. rudnika v Idriji je poročalo, kako se obiskuje rudniška šola v Idriji in kako gre ravnati z neopravičenimi šolskimi zamudami, kako se ima ravnati v ti poslednji stvari, ima se poročati na višje mesto. (Idrija ni v tem smislu javna šola, kakor druge šole na Kranjskem, marveč je le šola c. k. rudnika.)

Poročilo ravnateljstva filharmoniske družbe v Ljubljani o stanji društvenih šol predlaga se na višje mesto.

Učitelj na srednjih šolah se poterdi za učilništvo definitivno.

Prošnja udove ljudskega učitelja za pokojnino iz milosti napotuje se deželnemu odboru.

Pritožba ljudskega učitelja zoper odloko dotičnega c. k. okraj. šol. sveta, ki mu ni priznal prve petletne starostne doklade, bila je razrešena.

Poterdi se, da se ima izključiti za ta kraj učenec srednjih šol.

Dva pomožna učitelja prosita za dopuščenje k učiteljskim izpitom; njune prošnje predlagajo se na višje mesto.

Gojencu na mož. učiteljišču zmanjša se državna štipendija; pregrešil se je bil zoper disciplino.

Prošnje za nagrado in denarno pripomoč se razrešujejo.

Vdovsko učiteljsko društvo je imelo odborovo sejo 13. p. m. Navzočih je bilo 7 odbornikov. Na dnevnem redu je bila prošnja vdove ranjkega J. Božiča, učitelja na rudniški šoli v Idriji, † 12. nov. l. 1879. Vdovi se prizna pokojnina in 5 otrokom podporna od 1. decembra 1879; posmertniku Rudolfu pa, roj. 19. aprila od 1. maja t. l. do spolnjenega 18. leta.

Učitelj g. F. Z. iz Šm. v sp. T. prosi posojila 100 gl. ter hoče zastaviti v dolžnem pismu svoj vert in hišo na njem na novo postavljeno. Z ozirom na dobro zastavljen predmet se omenjenemu gospodu posodi 100 gl. po 6% na polletno odpoved.

Poslednjič se določi dan občnega zbora na 6. septembra, ako ne bode potreba dně preložiti na kak drug čas.

Slovensko učiteljsko društvo.

Tajnik poroča o delovanju društvenem.

Prošnja za posejilno izplačevanje (Gehalts-Vorschuss) se ima predložiti prihodnjemu deželnemu zboru.

Društveniki dobodo v tem letu dvoje knjig, namreč: Pedagogične pogovore (ponatis iz Tov. p. I.) in pa čertice k prirodoslovju, ki se sedaj tiskajo po številkah v »Učit. Tov.«

G. Govekar napravlja zbirko »domačih lesov«, katera bode potem društvena lastnina; imenik bode latinski, nemški in slovenski, marsikomu bode vstrezeno s tako zbirko.

Razgovor je bil tudi v prihodnjem občnem zboru in o stvareh, ktere imajo priti ta čas na versto. Prihodnja odborova seja bode v četrtek 3. junija.

Odbor „Matice slovenske“ se je v seji 8. t. m. tako-le ustanovil: Prvosednik je dr. Jan. Bleiweis, prvosednikova namestnika sta dr. Anton Jarc in gosp. Peter Grasselli; blagajnik je gosp. Ivan Vilhar; tajnik in zapisnikar (do konca tega leta) gosp. Andrej Praprotnik; knjižničar gosp. Feliks Stegnar; pregledovalec društvenih računov gosp. K. Klun; ključarja sta gosp. Luka Robič in gosp. Anton Kržič. V odseku za gospodarstvo so gospodje: K. Klun, Fr. Souvan, Iv. Tomšič, Iv. Vilhar, dr. Jernej Zupanec in Peter Grasselli. V odseku za izdavanje knjig so gospodje: dr. Jan. Bleiweis, K. Klun, Anton Kržič, prof. Marn, M. Močnik, F. Stegnar, Iv. Tomšič, A. Praprotnik, prof. Urbas, prof. Vavrč, prof. Zupančič, prof. Erjavac, prof. Hubad in prof. Šuklje. Vrednik »Letopisu« je dr. Jan. Bleiweis.

Slovanska gimnazija. V Moskvi se je ustanovila gimnazija za avstrijske in balkanske Slovane; za učence se ustanovi mnogo štipendij. Nabralo se je v ta namen vže 1200 rubljev.

Šolski izleti ali tako imenovane majeve veselice. — 13. p. m. je bila mestna dekliška šola na Zg. Rožniku; 26. II. mestna šola — svečanost se je odlikovala s sviranjem na gosli, (vodja na tej šoli, g. Belar, uri namreč dečke v posebnih urah na goslih), 29. pa je bila na versti I. mestna šola. Za te izlete največ daje g. župan, vsaki šoli po 15 gl. lepo syoto (16 gl. II., a 9 gl. I. m. š. je dal srenjski svetovalec g. Leskovic. Hvala Jima.)

Gosp. c. k. deželni predsednik je 23. p. m. dopoldne bil na c. k. gimnaziji, a popoldne je poslušal na c. k. vadnici (4. raz.) blizu dve uri.

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. Na Irazredni šoli v Žalni, učit. služba, l. p. 450 gl. Prošnje do 1. julija t. l. pri c. k. okraj. šl. svetu v Litiji.

Slovenskim učiteljem toplo priporočujemo novo izdajo s slikami Koceno-Lapajne-tovega

Zemljepisa za ljudske šole.

Cena 30 kr.